

CYD-DESTUN – Pryd a ble cafodd y ffynhonnell ei chynhyrchu? Pam y'i crëwyd? Beth oedd yn ceisio'i gyflawni? A allwn ystyried hon yn ffynhonnell ddibynadwy?

DATGLA'I'R FFYNHONNELL

Mae'r Kama Sutra yn destun Hindwaidd hynafol a gysylltid yn aml â rhywioldeb a pherthnasoedd, ac fe ellir ei ddefnyddio i gefnogi'r syniad y dylai credinwyr crefyddol dderbyn perthnasoedd un rhyw. Mae'n pwysleisio parch ar y cyd, cydsyniad, a pleser i'r ddau bartner, gan ddysgu bod agosatrwydd yn ymwneud â llawenydd a chydaddoldeb i'r ddau. Er bod rhan fawr o'r testun yn archwilio perthnasoedd heterorywiol, mae hefyd yn cydnabod agosatrwydd un rhyw. Yn hanfodol, nid yw'n ei gosbi, ond yn ei drin fel rhan o ystod ehangach cariad a chwant dynol. Mae hyn yn dangos bod traddodiad Hindŵ wedi cydnabod ffurfiau gwahanol o rhywioldeb erioed.

Felly mae'r Kama Sutra yn cynnig persbectif pwysig ar rywioldeb sy'n cysylltu'n uniongyrchol â'r ddadl ynghylch a ddylai credinwyr crefyddol gefnogi perthnasoedd un rhyw. Trwy bwysleisio parch ar y cyd, cydsyniad, a chysylltiad emosiynol ar y cyd, mae'r testun yn awgrymu mai'r hyn sy'n bwysig mewn perthynas yw sut mae partneriaid yn trin ei gilydd, nid eu rhyw. Mae hyn yn golygu y gellir gweld perthnasoedd un rhyw fel mynegiadau dilys o gariad.

Mae hyn yn herio'r safbwynt, a gynhelir gan rai traddodiadau crefyddol, bod perthnasoedd un rhyw yn annaturiol neu'n anfoesol. O safbwynt Hindŵ, mae'r Kama Sutra yn dangos bod amrywiaeth rywiol yn rhan o brofiad dynol, a dylai pob perthynas fod yn seiliedig ar ofal, tosturi, a boddhad ar y cyd.

Fodd bynnag, nid yw pob Hindw yn dehongli'r testun yn y ffordd gynhwysol hon. Mewn rhai cyd-destunau, mae pobl LHDTG+ wedi wynebu gwahaniaethu, gan ddangos nad yw agweddau cymdeithasol bob amser yn adlewyrchu agoredrwydd ysgrythur. Er hyn, mae llawer o Hindŵiaid modern yn dadlau bod cefnogi perthnasoedd un rhyw yn cyd-fynd â thraddodiadau Hindwaidd ac agosturi.

[Dr Joshua Andrews, Darlithydd Crefyddau Dwyreiniol ym Mhrifysgol Bangor, 2025]

CRYNSTWTH – Beth mae'r ffynhonnell yn ei ddweud? Beth yw ei phrif ddadl, honiad, neu ddysgeidiaeth?

CYFATEB – Sut mae hyn yn cymharu â dysgeidiaethau moesegol a chrefyddol eraill yr ydych wedi'u hastudio?

CYFYNGIADAU – Pa farn y mae'n ei mynegi? Beth allai fod wedi'i adael allan? Pwy sy'n colli eu safbwynt?

GWERTHUSIAD – Pa mor ddefnyddiol yw'r ffynhonnell ar gyfer deall y mater neu'r cwestiwn yn yr asesiad? Beth allwn ni ei ddysgu ohoni?

CYD-DESTUN – Pryd a ble cafodd y ffynhonnell ei chynhyrchu? Pam y'i crëwyd? Beth oedd yn ceisio'i gyflawni? A allwn ystyried hon yn ffynhonnell ddibynadwy?

DATGLA'I'R FFYNHONNELL

Mae agweddau Islamaidd tuag at y honiad y “Dylai crefyddwyr bob amser gefnogi perthnasoedd rhyw yr un fath” yn amrywio ar draws cymunedau ac esboniadau o'r ysgrythur.

Mewn Islam draddodiadol, nid yw perthnasoedd rhyw yr un fath yn cael eu cefnogi. Mae'r Coran yn cynnwys cofnodion am bobl Lot yn Surah 7 a Surah 26, sy'n aml yn cael eu dehongli fel cyhuddo gweithredoedd hoyw. Mae llawer o Fwslimiaid hefyd yn cyfeirio at hadith sy'n pwysleisio bod gweithgarwch rhywiol yn cael ei ganiatáu dim ond o fewn priodas heterorywiol. Am y rheswm hwn, mae'r rhan fwyaf o arbenigwyr a arweinwyr Mwslimaidd yn dysgu bod priodas rhwng dyn a menyw, ac nad yw perthnasoedd rhyw yr un fath yn dderbyniol.

Fodd bynnag, mae rhai Mwslimiaid yn dadlau bod y testunau hyn yn agored i ddehongliad. Maent yn awgrymu bod stori Coran Lot yn bennaf am faterion o drais, camddefnyddio a chamdriniaeth yn hytrach na chariad cydsynol rhwng pobl o'r un rhyw. Maent hefyd yn pwysleisio bod y Coran yn dysgu cyfiawnder, trugaredd a urddas i bob bod dynol. O'r safbwynt hwn, mae cefnogi perthnasoedd rhyw yr un fath yn cael ei ystyried yn gydnaws ag egwyddorion Islamaidd o drugaredd a tegwch.

Mewn llawer o gymunedau Mwslimaidd, mae tensiwn barhaus rhwng dehongliadau traddodiadol o'r Sharia a phrofiadau Mwslimiaid LHDTC+ sy'n ceisio derbyniad o fewn yr ummah. Mae grwpiau Mwslimaidd cynnyddol wedi dechrau cefnogi perthnasoedd rhyw yr un fath yn agored, gan ddadlau bod rhaid i Islam ymateb i ddealltwriaethau modern o gyfiawnder a chyfartaledd.

Yn gyffredinol, er bod y rhan fwyaf o Fwslimiaid yn gwrthod perthnasoedd rhyw yr un fath, mae rhai yn dadlau y gall egwyddorion dyfnach Islam o gyfiawnder a thrugaredd ganiatáu cefnogaeth iddynt.

[Emilia Johnson, Aelod o Fwrdd Canolfan Genedlaethol Addysg Grefyddol Cymru, 2025]

CYFATEB – Sut mae hyn yn cymharu â dysgeidiaethau moesegol a chrefyddol eraill yr ydych wedi'u hastudio?

CYFYNGIADAU – Pa farn y mae'n ei mynegi? Beth allai fod wedi'i adael allan? Pwy sy'n colli eu safbwynt?

GWERTHUSIAD – Pa mor ddefnyddiol yw'r ffynhonnell ar gyfer deall y mater neu'r cwestiwn yn yr asesiad? Beth allwn ni ei ddysgu ohoni?

CRYSWTH – Beth mae'r ffynhonnell yn ei ddweud? Beth yw ei phrif ddadl, honiad, neu ddysgeidiaeth?

CYD-DESTUN – Pryd a ble cafodd y ffynhonnell ei chynhyrchu? Pam y'i crëwyd? Beth oedd yn ceisio'i gyflawni? A allwn ystyried hon yn ffynhonnell ddibynadwy?

DATGLŊI'R FFYNHONNELL

Mae Bwdhaeth yn ymdrin â rhywioldeb trwy egwyddor lleihau dioddefaint a'r Pum Argymhelliad. Mae'r trydydd argymhelliad yn cynghori Bwdhydd i osgoi "ymddygiad rhywiol amhriodol", ond nid yw hyn yn cael ei ddiffinio gan ryw neu gyfeiriadedd rwyiol. Yn lle hynny, mae'n canolbwyntio ar osgoi niwed, cam-drin, a diffyg caniatâd. Mae hyn yn golygu bod llawer o Fwdhyddion yn ystyried perthnasoedd rhyw un yn foesol dderbyniol os ydynt wedi'u seilio ar gariad, teyrngarwch, a pharch. Mewn Bwdhaeth Therafâda, sy'n gyffredin mewn gwledydd fel Gwlad Thai a Sri Lanka, mae dehongliadau traddodiadol yn aml yn adlewyrchu normau diwylliannol lleol, sydd wedi bod yn llai derbyniol tuag at berthnasoedd LHDTCT yn hanesyddol. Fodd bynnag, mae'r cyfyngiadau hyn fel arfer yn ddiwylliannol yn hytrach na sgripturaidd, gan nad yw'r Canon Pali yn condemnio perthnasoedd rhyw un yn uniongyrchol. Anogir Bwdhyddion sifil i fyw'n foesebol, a gall cymarau rhyw un wneud hyn os yw eu perthnasoedd yn cariadus ac yn ddi-niwed. Mewn Bwdhaeth Mahâyâna, yn enwedig yn Nwyrain Asia, mae'r pwyslais ar karuṇā (cydymdeimlad) ac upâya (dulliau medrus) yn cefnogi dehongliadau mwy cynhwysol. Mae llawer o athrawon Mahâyâna yn dadlau y gall perthnasoedd rhyw un fynegi metta (caredigrwydd cariadus) ac helpu unigolion i symud ymlaen ar y llwybr trwy leihau dymuniad hunanol a meithrin cydymdeimlad.

Mewn Bwdhaeth Gorllewinol modern, mae llawer o gymunedau'n cadarnhau hunaniaethau LHDTCT yn agored, gan gysylltu hyn â gwerthoedd Bwdhaist o gydraddoldeb a diffyg atodiad. Yn gyffredinol, mae Bwdhaeth yn awgrymu mai bwriad a chydymdeimlad sy'n bwysig, sy'n golygu y gall perthnasoedd rhyw un fod yn llawn ddilys o fewn moeseg Fwdhaidd.

[Dr Joshua Andrews, Darlithydd Crefyddau Dwyreiniol ym Mhrifysgol Bangor, 2025]

CYFATEB – Sut mae hyn yn cymharu â dysgeidiaethau moesegol a chrefyddol eraill yr ydych wedi'u hastudio?

CYFYNGIADAU – Pa farn y mae'n ei mynegi? Beth allai fod wedi'i adael allan? Pwy sy'n colli eu safbwynt?

GWERTHUSIAD – Pa mor ddefnyddiol yw'r ffynhonnell ar gyfer deall y mater neu'r cwestiwn yn yr asesiad? Beth allwn ni ei ddysgu ohoni?

CYD-DESTUN – Pryd a ble cafodd y ffynhonnell ei chynhyrchu? Pam y'i crëwyd? Beth oedd yn ceisio'i gyflawni? A allwn ystyried hon yn ffynhonnell ddibynadwy?

DATGLAI'R FFYNHONNELL

Mae agweddau Iddewig tuag at yr honiad y “dylai crefyddwyr bob amser gefnogi perthnasoedd rhyw un” yn amrywio'n fawr ar draws canghennau gwahanol. Mewn Iddewiaeth draddodiadol, fel arfer nid yw perthnasoedd o'r un rhyw yn cael eu cefnogi. Mae'r Torah yn cynnwys penodau megis Lefiticus 18:22, sy'n disgrifio perthnasoedd un rhyw rhwng dynion fel rhai wedi'u gwahardd. Felly, mae Iddewiaeth Uniongred yn tueddu i ddysgu y dylai priodas fod rhwng dyn a dynes ac y dylai bywyd teuluol fod yn seiliedig ar y model hwn. Mae llawer o Iddewon Uniongred yn credu y byddai cefnogi perthnasoedd un rhyw yn mynd yn groes i'r halakhah, a ystyrir ganddynt fel cyfraith ddwyfol rwymol.

Yn groes i hynny, mae Iddewiaeth Ddiwygiedig ac Iddewiaeth Ryddfrydol yn pwysleisio cynhwysiant, cyfiawnder a dyngarwch. Maent yn dadlau bod egwyddor b'tzelem Elohim, sef bod pob dynol wedi'u creu ar lun a delw Duw, yn golygu bod pawb yn haeddu urddas a chariad, beth bynnag fo'u rhyw. Yn aml, mae Iddewiaeth Ddiwygiedig yn cefnogi priodasau un rhyw ac yn croesawu parau LHDT+ yn llawn i fywyd synagog. Mae rhai rabbiniaid yn y traddodiadau hyn yn perfformio priodasau un rhyw, gan ddehongli cyfraith Iddewig mewn ffyrdd sy'n adlewyrchu gwerthoedd egalitaraidd modern.

Mae Iddewiaeth Fasorti fel arfer yn mabwysiadu safbwynt canol, gan gadw'r halakhah ond yn annog tosturi, cymorth bugeiliol a chyfranogiad llawn Iddewon LHDT+ yn y gymuned, hyd yn oed lle mae dysgeidiaethau traddodiadol am briodas yn parhau.

Yn gyffredinol, mae agweddau Iddewig yn amrywio o fod yn gwrthod perthnasoedd un rhyw ar sail y Torah a'r halakhah, i'w cadarnhau fel rhai cydnaws â gwerthoedd Iddewig am gyfiawnder, urddas a chariad.

[Rachel Healand-Sloan, Rheolwr Gweithrediadau yn y Ganolfan Genedlaethol Addysg Grefyddol Cymru, 2025]

CYFYNGIADAU – Pa farn y mae'n ei mynegi? Beth allai fod wedi'i adael allan? Pwy sy'n colli eu safbwynt?

CRYNWTH – Beth mae'r ffynhonnell yn ei ddweud? Beth yw ei phrif ddadl, honiad, neu ddysgeidiaeth?

GWERTHUSIAD – Pa mor ddefnyddiol yw'r ffynhonnell ar gyfer deall y mater neu'r cwestiwn yn yr asesiad? Beth allwn ni ei ddysgu ohoni?

CYFATEB – Sut mae hyn yn cymharu â dysgeidiaethau moesegol a chrefyddol eraill yr ydych wedi'u hastudio?

CYD-DESTUN – Pryd a ble cafodd y ffynhonnell ei chynhyrchu? Pam y'i crëwyd? Beth oedd yn ceisio'i gyflawni? A allwn ystyried hon yn ffynhonnell ddibynadwy?

DATGLŴI'R FFYNHONNELL

Mewn Siciaeth, mae dysgeidiaeth am rywiaeth wedi'i seilio ar y Gwrw Granth Sahib a phatrymau'r Gwrwaid, sy'n pwysleisio cyfartaledd, urddas, a neilltuoedd i Dduw. Mae moeseg Sicaidd yn canolbwyntio ar fyw'n dda, dangos trugaredd, ac osgoi chwant (kam), un o'r pum drwg. Mae seremoni priodas Sicaidd (Anand Karaj) yn draddodiadol yn cael ei diffinio fel undeb rhwng dyn a dynes, ac mae safbwynt swyddogol nifer o sefydliadau Sicaidd yn nodi mai dim ond priodasau rhwng rhywiau gwahanol y dylid eu cynnal mewn gurdwarau.

Mae hyn yn codi cwestiynau ynghylch a ddylai crefyddwyr gefnogi perthasau unrhyw. Ar y naill law, mae rhai Siciaid yn dadlau gan nad yw'r Gwrwaid wedi sôn yn uniongyrchol am gyfunrhywioldeb, mae dysgeidiaeth Sicaidd yn cefnogi priodas heterorywiol yn unig. Mae'r Rehat Maryada (cod moeseg Sicaidd) yn adlewyrchu'r safbwynt hwn, gan gryfhau'r syniad bod priodas yn rhwng dyn a dynes.

Ar y llaw arall, gellir defnyddio egwyddorion Sicaidd am gyfartaledd a chyfiawnder i gefnogi cynhwysiant LHDTG+. Gwrthododd y Gwrwaid wahaniaethu yn seiliedig ar gast, rhyw, neu statws cymdeithasol, ac mae gweithredwyr Siciaeth fodern yn dadlau y dylai hyn hefyd berthyn i rywiaeth. Maent yn tynnu sylw at y ffaith bod byw'n wirioneddol fel Sic yn cynnwys trugaredd (daya), israddoldeb (nimrata), a pharch at bawb, sy'n golygu derbyn cysylltiadau unrhyw fel mynegiadau dilys o gariad a ymrwymiad.

Heddiw, mae cymunedau Sicaidd wedi'u rhannu: mae rhai'n dal yn gadarn i draddodiad, tra bod eraill, yn enwedig yn y cyd-destunau Gorllewinol, yn hollbwysig cefnogi cynhwysiant fel cydnaws â neges Sicaidd am gyfartaledd o flaen Duw.

[Dr Joshua Andrews, Darlithydd Crefyddau Dwyreiniol ym Mhrifysgol Bangor, 2025]

CYFATEB – Sut mae hyn yn cymharu â dysgeidiaethau moesegol a chrefyddol eraill yr ydych wedi'u hastudio?

CYFYNGIADAU – Pa farn y mae'n ei mynegi? Beth allai fod wedi'i adael allan? Pwy sy'n colli eu safbwynt?

GWERTHUSIAD – Pa mor ddefnyddiol yw'r ffynhonnell ar gyfer deall y mater neu'r cwestiwn yn yr asesiad? Beth allwn ni ei ddysgu ohoni?

CYD-DESTUN – Pryd a ble cafodd y ffynhonnell ei chynhyrchu? Pam y'i crëwyd? Beth oedd yn ceisio'i gyflawni? A allwn ystyried hon yn ffynhonnell ddibynadwy?

DATGLAI'R FFYNHONNELL

Mae'r Eglwys yng Nghymru, sy'n rhan o'r cyd-destun Anglicanaidd, wedi datblygu'n fwyfwy agored tuag at berthnasod o'r un rhyw, a all gael ei gysylltu â'r ddadl y dylid eu cefnogi bob amser. Yn 2021, pleidleisiodd yr Eglwys i ganiatáu bendithion arbennig i gyplau o'r un rhyw, gan ddangos cydnabyddiaeth o berthnasod LHDTC+ fel mynegiant o gariad ac ymrwymiad. Er nad yw hyn yn union yn briodas lawn rhwng dau o'r un rhyw yn yr Eglwys, mae'n nodi cam sylweddol tuag at fwy o gydraddoldeb. Mae'r ddysgeidiaeth yn adlewyrchu gwerthoedd Cristnogol ynghylch trugaredd, urddas a chyfiawnder, gan awgrymu y gellir anrhydeddu pob perthynas sy'n seiliedig ar gariad a ffyddlondeb o flaen Duw.

Mae hyn yn herio safbwyntiau Cristnogol traddodiadol, sy'n aml yn cyfeirio at destunau beiblaidd fel Lefiticus 18:22 neu lythyr Paul at y Rhufeiniaid 1:26–27, a ddefnyddid yn hanesyddol i ddadlau bod perthnasod yr un rhyw yn bechadurus. Mae'r Eglwys yng Nghymru yn dehongli'r ysgrythur yn ehangach, gan bwysleisio gorchymyn Iesu i garu ei gilydd (Ioan 13:34) fel un canolog i foeseg Gristnogol. O'r safbwynt hwn, gall perthnasod o'r un rhyw adlewyrchu rhinweddau Cristnogol cariad, gofal a ffyddlondeb, ac felly, mae'n haeddu cefnogaeth.

Fodd bynnag, nid yw pob Cristion yn cytuno â'r dull cynhwysol hwn. Mae rhai'n dadlau bod priodas wedi'i rhoi gan Dduw i ddyn a dynes, gan gyfeirio at Genesis 2:24. Mae eraill yn croesawu safbwynt yr Eglwys yng Nghymru fel arwydd o drugaredd a chynnydd. Yn gyffredinol, mae'r Eglwys yng Nghymru'n cydbwysu traddodiad â chynhwysiant, gan ddangos y gall crefyddwyr Cristnogol gefnogi perthnasod o'r un rhyw yn unol â ffydd a chariad.

[Dr Gareth Evans-Jones, Darlithydd Athroniaeth a Chrefydd ym Mhrifysgol Bangor, 2025]

CYFATEB – Sut mae hyn yn cymharu â dysgeidiaethau moesegol a chrefyddol eraill yr ydych wedi'u hastudio?

CYFYNGIADAU – Pa farn y mae'n ei mynegi? Beth allai fod wedi'i adael allan? Pwy sy'n colli eu safbwynt?

GWERTHUSIAD – Pa mor ddefnyddiol yw'r ffynhonnell ar gyfer deall y mater neu'r cwestiwn yn yr asesiad? Beth allwn ni ei ddysgu ohoni?

CRYNSTWTH – Beth mae'r ffynhonnell yn ei ddweud? Beth yw ei phrif ddadl, honiad, neu ddysgeidiaeth?

CYD-DESTUN – Pryd a ble cafodd y ffynhonnell ei chynhyrchu? Pam y'i crëwyd? Beth oedd yn ceisio'i gyflawni? A allwn ystyried hon yn ffynhonnell ddibynadwy?

DATGLA'I'R FFYNHONNELL

Mae'r Eglwys Gatholig yn dysgu bod priodas yn sacrament rhwng dyn a dynes, wedi'i threfnu ar gyfer undod a genedigaeth plant. O'r herwydd, nid yw'n caniatáu priodasau un rhyw nac unrhyw berthynas rywiol rhwng yr un rhyw, gan ystyried hynny'n annaturiol yn ôl cyfraith natur. Mae Cwricwlwm yr Eglwys Gatholig (2357–2359) yn nodi bod gweithredoedd hoyw i'w deall fel "ymddwyn yn anghywir yn fewnol," ond mae hefyd yn pwysleisio ei bod yn rhaid trin pobl sy'n cael eu hatynnu at yr un rhyw gyda "pharch, cydymdeimlad, a sensitifrwydd."

Mae'r safbwynt hwn yn creu tensiwn wrth ystyried a ddylai ymarferwyr crefyddol gefnogi perthnasoedd un rhyw. Ar y naill law, mae'r Eglwys yn glir bod agosatrwydd rhywiol i ddigwydd o fewn priodas heterorywiol yn unig, felly nid yw'n cydnabod agosatrwydd un rhyw yn foesol dderbyniol. Gall Catholigion felly ddadlau bod cefnogi perthnasoedd un rhyw yn mynd yn groes i ddysgeidiaeth yr Eglwys a thestunau Beiblaidd fel Genesis 2:24 ("unnir dyn â'i wraig").

Ar y llaw arall, mae dysgeidiaeth Gatholig yn pwysleisio mawredd pob person dynol, gan fod pawb wedi'u creu ar lun a delw Duw (imago Dei). Roedd y Pab Ffrancis wedi annog Catholigion i groesawu pobl LHDTG+ i gymuned yr Eglwys, gan ddweud, "Pwy ydwyf i i farnu?" wrth sôn am bobl hoyw sy'n chwilio am Dduw. Er nad yw hyn yn newid athrawiaeth, mae'n dwyn sylw at bwysigrwydd cydymdeimlad a chynwysoldeb.

Yn gyffredinol, mae'r Eglwys Gatholig yn gwahaniaethu rhwng atyniad yr un rhyw, nad yw'n bechod ynddo'i hun, a gweithredoedd rhywiol, sy'n bechadurus. Mae hyn yn golygu y gall ymarferwyr Catholig gefnogi mawredd LHDTG+ ond nid priodasau un rhyw.

[Dr Gareth Evans-Jones, Darlithydd Athroniaeth a Chrefydd ym Mhrifysgol Bangor, 2025]

CYFATEB – Sut mae hyn yn cymharu â dysgeidiaethau moesegol a chrefyddol eraill yr ydych wedi'u hastudio?

CYFYNGIADAU – Pa farn y mae'n ei mynegi? Beth allai fod wedi'i adael allan? Pwy sy'n colli eu safbwynt?

GWERTHUSIAD – Pa mor ddefnyddiol yw'r ffynhonnell ar gyfer deall y mater neu'r cwestiwn yn yr asesiad? Beth allwn ni ei ddysgu ohoni?

CRYNSWTH – Beth mae'r ffynhonnell yn ei ddweud? Beth yw ei phrif ddadl, honiad, neu ddysgeidiaeth?

CYD-DESTUN - Pryd a ble cafodd y ffynhonnell ei chynhyrchu? Pam y'i crëwyd? Beth oedd yn ceisio'i gyflawni? A allwn ystyried hon yn ffynhonnell ddibynadwy?

DATGLŴI'R FFYNHONNELL

CYFYNGIADAU - Pa farn y mae'n ei mynegi? Beth allai fod wedi'i adael allan? Pwy sy'n colli eu safbwynt?

CRYNSTWTH - Beth mae'r ffynhonnell yn ei ddweud? Beth yw ei phrif ddadl, honiad, neu ddysgeidiaeth?

CYFATEB - Sut mae hyn yn cymharu â dysgeidiaethau moesegol a chrefyddol eraill yr ydych wedi'u hastudio?

GWERTHUSIAD - Pa mor ddefnyddiol yw'r ffynhonnell ar gyfer deall y mater neu'r cwestiwn yn yr asesiad? Beth allwn ni ei ddysgu ohoni?